

A KÖLTÉSZET ÉS TÁJÁBRÁZOLÁS HANGULATI EGYSÉGE VAJNAI JÁNOS GRAFIKUSMŰVÉSZ ALKOTÁSAIBAN

Életpályája

Vajnai János 80 évvel ezelőtt a vásárhelyi Pusztán született. A különböző helyeken végzett elemi osztályok után nyolc évig a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban tanult, ahol 1952-ben érettségizett. Egyetemi tanulmányait Szegeden folytatta, 1957-ben végzett a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. Az egyetem elvégzése után Pakson, majd a szekszárdi Garai János Gimnáziumban tanított magyar irodalmat és orosz nyelvet. Az idegen nyelv oktatásának kiváló metodikusaként 1969-től 1995-ig Tolna megyei szakfelügyelő, ill. szaktanácsadó volt. A legeredményesebben tanítható középiskolai orosz nyelvkönyvek szerzője, illetve társszerzője. 1972-től 2001-ig az odesszai és szentpétervári egyetemek részvételével szervezett idegen nyelvi táborok vezetője, az itt használt nyelvi segédanyagok összeállítója. (1. www.lib.jgytf.u-szeged.hu/..Kortárs magyar nyelvészek/Vajnai)

Új kiteljesedése

Nyugalományaiba vonulása után Batidán kapott új tartalmat az élete. Visszatért gyermekkorá gyökereihez, az Alföld tanyavidékének időtlen nyugalmat és végtelen térélményt nyújtó, évszakonként mindig változó természeti szépségeihez. Az általa jól ismert és rajongásig szeretett magyar költők verssorai új értelmet nyertek ebben a sajátosan magányos világban, és hatásukra Vajnai János rajzaiban új kifejezési módot lelt a világról, a múlttól és jelenről vallott gondolatai megjelenítésére.

„A gyermekkori rajzolni vágyás itt támadt fel újra bennem, de úgy, hogy a költők, kiknek műveit oly sokat tanítottam a középiskolában, most segítettek jobban, mélyebben megérteni, mi rejtőzik a természet csendjében, tanyák, fák, régi épületek árnyékában. Jobban értem ma, mint egykor panaszát a jegenyéknek, hogy miről mesélnek a sárga füvek a homokon, hallgatom, hogy terül a fűvön a fény, hogyan alszik a pergő búzaszemekben a nyár. A szülőföldem kitárgult, és növekszik ma is egyre bővülő körökben. Utam hű társával kívánom megörökíteni azt, amit láttatni szeretnék minden jóakarátú emberrel. Van vásárhelyi világ, békési táj, csanádi csend, hajdú haj, bihari baj, szegedi sziszegés és kunsági baj, de mind-mind, az egész magyar alföldi vidék egyetlen, oszthatatlan régió. Ahol

**„verejtékünk egy-egy cseppje
sáros földdel gyurva egybe
búzaszem a búzaszáron – zúg a búza.”**

Ezt szeretném megláttatni kunokkal, tírpákokkal, palócokkal – emberekkel, kiket magyarrá gyúrt a közös sors, a történelem. Kun, török, tatár, tót, román, cigány és még ki tudja, milyen vér kavarg mindannyiunk szívében. Mindannyiunk múltjáról mesél szülőföldünk, amelynek mindannyian adósai vagyunk legalább a szelidebb jövővel. Ezt szeretném megértetni én, egy nagy költő kicsiny tisztelője, mindenkivel, aki szán egy percet egy-egy rajzom megtekintésére.” (2. Vajnai János önmagáról 2012-ben. A kézirásos dokumentum Pál Lászlóné tulajdona.) – írja Önvallomásában indíttatásáról, ars poeticájáról.

Ma Kiskunlacházán él, ott alkotja csodálatos hangulatú grafikáit.

Kötődései a dél-kelet alföldi régióhoz

A költészet iránti mérhetetlen vonzalma elsődlegesen József Attila verseinek szeretetében mutatkozik meg. 2005-ben, a költő születésének 100. évfordulóját és a makói József Attila Gimnázium fennállásának 110. évfordulóját méltó módon megünnepelni talán nem is lehetett volna szebben, mint hogy a Költészet Napjára a gimnázium támogatásával elkészült a művész kis kötete „Az ám, hazám” címmel. Ebből az alkalomból az iskola aulájának emeleti részén Vajnai János grafikáiból nagy sikerű kiállítást nyitott meg Kocsisné Marácz Margit igazgatóhelyettes. Vajnai János a 24 képet és versidézetet tartalmazó kis kötetben megörökítette József Attila életének helyszíneit. Budapesten, a ferencvárosi Gát u. 3. számú szülőházát, az öcsödi nevelőszülők házát, a Ferenc téri lakóházát, a szabadszállási csőszházát, a makói gimnáziumot, a kiszombori Zöldfa utcai házat, ahol 1922 nyarán lakott a költő. Szegedet és a szegedi egyetemet, ahol tanult, a vásárhelyi Villator házát, ahol a Szappanosvíz című versét írta, Makaiék vásárhelyi házát, ahol boldog hónapokat töltött el, az egykori Tisza Szállót, ahol vásárhelyi barátaival tartózkodott, a Parlament előtti Duna-partot, s végül a költő tragikus halálának helyszínét, a balatonszárszói vasútállomást. (3. Vers – Kép – Tár. József Attila illusztrált versei: „Az ám, hazám”. Az idézeteket válogatta és illusztrálta: Vajnai János. Szerkesztette: Kocsisné Marácz Margit. Felelős kiadó: Rója István igazgató. Kiadja: József Attila Gimnázium és Kollégium, Makó. 2005. 46 p.

Több József Attila vers adott ihletet a szomorúan a pusztán árválkodó csupaszfák és tanyák képeinek megrajzolásához. A grafikusművész a kiállítás képeit a költő nevét viselő makói gimnáziumnak ajánlotta fel állandó kiállítási anyagként, amelyet méltó módon az iskola első emeletén, a József Attiláról elnevezett magyar irodalom szaktanterem falára helyeztek el. Ma is ott látható.

Egy évvel később, 2006. április 24-én a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárban Vásárhely szélös határában címmel Vajnai János 34 színes rajzából kiállítás nyílt meg. A szemet gyönyörködtető képek nemcsak a vásárhelyiek szívét ragadták meg az ismert templomok és utcarészletek, valamint kevésbé ismert vásárhelyi házak, környékbeli tanyák, földutak megjelenítésével, de minden látogató felé sugározták Vajnai János mélyseges, szívből jövő szeretetét és kötődését szülőföldjéhez, gimnáziumi tanulmányainak városához. Szent Tibor író és néprajzkutató a kiállítást megnyitó szavaiban a művésznek a hagyományos paraszti munkához kötődését, a föld szeretetét, a parasztemberek világának megőrzésére törekvését idézte. Kiemelte, hogy Vajnai János grafikái a múltat idézik, végig lehet járni képeit nézegetve a város jellegzetes régi utcáit, és lehet barangolni a sajnos napjainkban már meg nem lévő épületei között. Bemutatja rajzain a vásárhelyi tanyavilágot, olyan helyeken jár alkotásaiban, amelyek már csak az emlékekben léteznek. Rajzai örök értékűként örökölték meg a régi Vásárhely képi világát, hangulatait.

Megmutatkozásának lehetőségei

Kiskunlacháza Önkormányzata támogatja időnként Vajnai János kiadványainak megjelenítését, többnyire azonban saját költségén adja ki magyar költők verseinek hangulataiból táplálkozó, finoman színezett kisgrafikáinak válogatását.

1996-ban Szekszárdon, a Szekszárdi Német Nemzetiségi Egyesület kiadásában 500 példányban jelent meg Vajnai János Dunán-

tüli templomok című 16 képet tartalmazó, képeslap nagyságú grafikai sorozata, amely Bátaszéktől Győrig, Pakstól Balatonszőlősig, Szekszárdtól Tatáig mutatja be a templomokat a művész sajátos látásmódja szerint.

A támogatások szűkülő lehetőségei a művész családjának költségére megszülető kiadási formát alakították ki. Asztali naptárak évenkénti összeállítására és kibocsátására tette elérhetővé a művész - Szabó Rózsa tanárnő által versekkel együvé szerkesztett - új képeinek közönséghez eljuttatását. Először a 2007-es naptár jelent meg Alföldi tájak címmel, majd a 2008-as, amely az Itt születtem én ezen a tájon címet viseli, ez utóbbi Petőfi Sándornak, a 160 évvel korábbi forradalom költőjének állít emléket. A 2010-es képes naptár összeállítását Váci Mihály, Baka István, Illyés Gyula, Radnóti Miklós versei ihlették, a 2011. évi naptár képeinek alaphangulatát a Kunságban és a Tisza mentén jól ismert, a hazai tájra visszavágyó, illetve játékosan vidám népdalok adták. A 2012-es naptár *Testamentom* címmel József Attila és Juhász Gyula halálának hetvenötödik évfordulójára készült, a két költőóriás verseinek részletei nagyszerűen összecsengenek a Vajnai-rajzok hangulatával. A 2013-ra megjelent naptár témamegjelölése: Az ország arca ez a táj. Móra Ferenc és József Attila szavaihoz kapcsolódva nemcsak az Alföld legszebb, legjellegzetesebb tájegységeinek pasztell ábrázolásaival gyönyörködtet a művész, hanem Berzsenyi Dániel versétől indítva a Ság hegyére is elvezeti a néző pillantását, Áprily Lajos verssoraival Sárospatak várába invitál pataki borral mulatni, s közben minden csodálatos rajzát a Haza iránti végtelen szeretet hatja át, minden egyes alkotásával abban gyökerezik, tájaira emlékeznek, amelyekből szeretett költőink gondolatai is táplálkoznak. Így szintetizálódnak Vajnai János kis remekműveiben a haza tájai és a legnagyobb magyar költők legszebb gondolatai. Ennek újabb bizonyítéka a Kiskunlacháza Önkormányzata által kiadott Magyar táj, magyar ecsettel című összeállítás. Mind az Alföld színeit, hangulatait gyönyörűen kifejező képei, mind a magyar irodalomban felejthetetlen nagy költők: Juhász Gyula, Petőfi Sándor, Arany János, Vajda János, Ady Endre, Babits Mihály, Tóth Árpád, József Attila, Radnóti Miklós, Illyés Gyula, Nagy László, Baka István és Váci Mihály műveiből kiválasztott gondolatgazdag részletek tekintetében rendkívül színvonalas, egyedi alkotás ez a kis kiadvány.

Vajnai János igen termékeny grafikusművész. Mivel nemcsak az alföldi táj, hanem a magyar irodalom szerelme is, a nagy költőkhöz kapcsolódó évfordulókra mindig új rajzokkal, összeállításokkal készül. 2009 májusában, a Radnóti-emlékév tiszteletére a művész Radnóti kiállítását nyitották meg Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Berekfürdőn, az ünnepi alkalommal Radnóti emlékműsort is előadtak. 2010. május 3-án pedig József Attila költészetéhez kapcsolódó kiállítás nyílt meg a berekfürdői Sebők Margit Galériában.

2012. április 11-én a Magyar Költészet Napja alkalmából Kiskunlacházán az általános iskola szervezésében szavalóversenyt szerveztek. A Petőfi Művelődési Központ rendezésében József Attila legjobb barátja, Juhász Gyula halálának évfordulójára *Testamentom* címmel nagyszerű kiállítást rendeztek Vajnai János grafikáiból, Szabó Rózsa tanárnő irodalmi válogatásával.

Régiónk szülötte, Vajnai János szépséges, alföldi tájakat őrző és megmutató fekete-fehér és színes grafikáinak nemes kincseiből gazdagítja képeinek megtekintőit, átadva nekik azt a varázsos hangulatot, amelyet igazán csak a költészet és a képi ábrázolás eggyé olvadása idézhet elő.

Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna
Képek: József Attila Gimnázium Makó

